

ความก้าวหน้า

รศ.ดร.ประพันธ์ เศวตนันท์

"ก้าวหน้า" คือ การก้าวไปข้างหน้า และถ้ามีก้าวหน้า ก็ต้องมีก้าวหลัง เพราะสิ่งทั้งหลายในโลกย่อมมีของคู่กันเสมอ มีขาต้องมีตา มีความดีก็ต้องมีความชั่ว มนุษย์ทั้งหลายเกิดมาแล้ว ย่อมต้องการความก้าวหน้าด้วยกันทั้งสิ้น ต่างหวังไกล แต่จะไปถึงหรือไม่ ไม่มีใครจะทราบได้ เพราะสัตว์โลกทั้งหลาย ต่างมีกรรมเป็นของตน ความก้าวหน้าคืออะไร ความก้าวหน้าในทางธรรมะคือ ความรู้สึกที่ตนเองเหนือกว่าคนอื่น ได้มากกว่าคนอื่นไม่ว่าจะเป็นลาภ ยศ สรรเสริญ และความสุขทั้งหลายที่มนุษย์จะพึงมีพึงได้ เมื่อตนเองรู้สึกว่าได้มากกว่าคนอื่นแล้ว ก็มีความพอใจ ส่วนความไม่ก้าวหน้าก็มีความหมายในทางตรงกันข้าม คือ รู้สึกว่า ตนเองได้น้อยกว่าผู้อื่น รู้สึกเป็นปมด้อย มีความรู้สึกไม่เสมอหน้ากับคนอื่น เกิดความไม่พอใจในสภาพที่ตนเองมีอยู่เป็นอยู่ เพราะฉะนั้น ผู้ใดรู้สึกตนเองว่า ในขณะนี้ตนเองมีความก้าวหน้า หรือไม่มีความก้าวหน้าในชีวิตการทำงาน ย่อมแสดงว่าในขณะนี้ตนเองกำลังถูกกิเลสกินตัวอย่างแรง

ที่จริงความก้าวหน้าในชีวิตเป็นของดี ถ้าผู้รักความก้าวหน้ารู้จักความพอดี เพราะความก้าวหน้าในทางโลกมีผลดีหลายประการ เช่น มีรายได้นำมาเลี้ยงชีวิตตนเอง และครอบครัวให้มีความสุขตามควรแห่งฐานานุรูป เมื่อปลุขันธ์รู้จักความพอดี ชีวิตก็มีความสุข แต่ปลุขันธ์ทั้งหลายมักเป็นผู้ไม่รู้จักความพอดีในการดำรงชีวิต ต้องการความก้าวหน้าที่ไร้สาระไร้แก่นสาร ต้องการเพียงสิ่งใหม่ๆ สนองตัณหาของตนเองอยู่ตลอดเวลา โดยคาดหวังไว้ล่วงหน้าว่า สิ่งนั้นสิ่งนี้จะดีสำหรับตน งานที่ตนเองดำรงตำแหน่งอยู่ในปัจจุบัน ก็กลายเป็นความไม่ก้าวหน้าไปเสียทุกครั้ง เพราะทุกอย่างไม่เที่ยง บังคับบัญชาไม่ได้ พระพุทธองค์จึงทรงเปรียบเทียบคนเหมือนชะลอมใส่น้ำ ซึ่งใส่น้ำลงไปเท่าไร ก็ไม่มีวันเต็มขึ้นมาได้ หิวกระหายอยู่ร่ำไป เพิ่งจะทำการฉลองตำแหน่งใหม่ไปไม่นานนี้เอง ตอนนั้นบอกว่า ตนเองไม่มีความก้าวหน้าเสียแล้ว เคยบอกว่า ในชีวิตนี้ต้องการแค่ตำแหน่งผู้อำนวยการกองก็พอใจแล้ว แต่วันนี้ตำแหน่งผู้อำนวยการกองเล็กไปเสียแล้ว เพราะบังเอิญเพื่อนที่เรารู้จักได้ตำแหน่งอธิบดี หรือรองอธิบดี จะเห็นได้ว่าความก้าวหน้า หรือไม่ก้าวหน้าของเรา ล้วนเนื่องด้วยผู้อื่นทั้งสิ้น ใจเราคอยมองแต่สิ่งรอบตัว แต่ไม่เคยมองตัวเองว่ามีความเหมาะสมเพียงใด รู้แต่เพียงว่า ถ้าเขาเป็นได้ ทำได้ ฉันก็ต้องเป็นได้ทำได้เช่นกัน

แต่ใจนเลยมนุษย์สัตว์ทั้งหลายจะเอาชนะธรรมชาติได้ สิ่งทั้งหลายล้วนเป็นไปตามธรรมดาแห่งเหตุและปัจจัย หวานพีชเช่นใดย่อมได้ผลเช่นนั้น การที่เราต้องการเดินทางก้าวล่วงไปข้างหน้านั้น เราแน่ใจหรือว่า เรามีกรรมดีคอยหล่อเลี้ยงชีวิตเราอยู่ ณ ที่แห่งใหม่นั้นแล้ว กรรมนี้คือ อุปถัมภ์กรรม หรือกรรมที่เลี้ยง ซึ่งจะทำหน้าที่อุปถัมภ์สัตว์ทั้งหลายในภูมิต่างๆ ให้ได้รับความทุกข์และความสุขตามสมควรแก่กรรมที่ได้กระทำในอดีต ยกตัวอย่างเช่น ผู้ที่เคยฆ่า

สัตว์ไว้มาก แม้ตายไปได้อารมณ์ดี ไปเกิดเป็นมนุษย์ คือ มีกรรมนำเกิดที่ดี แต่เมื่ออดีตเคยทำอกุศลกรรมไว้มาก กรรมหล่อเลี้ยงสภาพความเป็นมนุษย์มีน้อย บางคนจึงตายในครรภ์มารดาหรือตายแต่ยังเยาว์วัย เป็นต้น คนเคยทำทานไว้มาก แม้พลาดไปเกิดในทุคติภูมิก็ไม่อดอยาก ถ้าเป็นสัตว์ก็มีคนเลี้ยงดู แม้นเป็นเปรตก็ยังสามารถเป็นเปรตที่รับส่วนบุญได้ เป็นต้น มนุษย์สัตว์ทั้งหลายมีชีวิตอยู่ได้ทุกวันนี้ ด้วยกรรมที่ล้วนสร้างกันมาเองแท้ๆ ผู้ที่เคยสร้างกรรมดีในอดีตอย่างสม่ำเสมอ ชีวิตในปัจจุบันย่อมเปรียบพร้อมสมบูรณ์ไปเสียทุกอย่าง บางคนแทบไม่เคยลำบากเลยตั้งแต่เกิดจนตาย บางคนมีชีวิตลุ่มๆ ดอนๆ ดีบ้างไม่ดีบ้าง แต่บางคนก็ดูเหมือนจะมีแต่ความวิบัติตลอดชีวิต ตายไปแล้วก็ยังไม่แน่ใจว่า จะไปดีหรือไม่ หรือแย่งกว่าเดิม คนเราอาจจะเก่งเกินกันได้ แต่ไม่มีใครเก่งเกินกรรม กรรมไม่ว่าดีหรือชั่ว ย่อมไม่สูญญเปล่าแน่นอน

ฉันใดก็ฉันนั้น วงจรชีวิตของมนุษย์แต่ละคน ล้วนต้องมีกรรมเป็นเครื่องหล่อเลี้ยง ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต โดยเฉพาะกรรมที่เลี้ยงมีความเคร่งครัดในการให้ผลอย่างมาก ความต้องการที่จะเดินทางไปข้างหน้าหรือไม่ต้องการ จึงไม่ใช่ประเด็นสำคัญ เมื่อถึงเวลาตามควรแห่งเหตุและปัจจัยแล้ว กรรมย่อมผลักดันให้ไปข้างหน้า ไม่มีใครสามารถหลีกเลี่ยงได้เลย ดังนั้นผู้ใดปรารถนาความก้าวหน้าในชีวิต ต้องการยศฐาบรรดาศักดิ์ ให้พอกพูนมากขึ้นกว่าเดิม โดยการวิ่งเต้นจนเกินความพอดี อันเป็นการฝืนต่อสภาวะธรรมชาติ บุคคลผู้นั้นอาจไม่สมหวังได้ เปรียบเสมือนได้ทุกข์ลาภ ทำให้ชีวิตในที่ใหม่ไม่มีความสุขความเจริญอย่างที่คาดหวังเอาไว้ก่อนหน้านั้น บางคนไม่ได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงาน ไม่เป็นที่ศรัทธาของลูกน้อง มองไปรอบตัวมีแต่ศัตรู ได้รับการกลั่นแกล้งตีดินนินทาจนทนอยู่ไม่ได้ ต้องแสวงหาต้องดิ้นรนเพื่อตำแหน่งใหม่ในที่ใหม่อยู่ร่ำไป จึงหาความสุขในชีวิตการทำงานไม่ได้เลย ตรงกันข้ามกับคนที่ไม่แสวงหาตำแหน่ง เมื่อกรรมผลักดันให้ได้รับตำแหน่งใหม่ กรรมก็จัดสรรทุกอย่างให้โดยเรียบร้อยสมบูรณ์ ชีวิตการทำงานก็ย่อมประสบความสำเร็จด้วยดี

เพราะฉะนั้นถ้าไม่แน่ใจว่า มีกรรมที่เลี้ยงรองรับในสถานที่ใหม่หรือไม่ ควรอยู่เฉยๆ ดีกว่า มีสติอยู่กับงานในปัจจุบัน ใช้เวลาว่างแสวงหาทางบุญ อดออมอย่างอดอยาก วันหนึ่งไม่นานเกินรอ ถ้าท่านเคยสร้างกรรมดีไว้มาก อกุศลกรรมส่งผลเพิ่มมากขึ้น แม้ตำแหน่งงานเดิมก็อยู่ไม่ได้ ท่านจึงต้องถูกย้ายให้ไปอยู่ในที่ใหม่ ซึ่งดีกว่าเดิม แต่ก็ไม่แน่เสมอไป ถ้าอดีตทำอกุศลไว้มาก แม้ไม่แสวงหาไม่วิ่งเต้น แต่มีชีวิตอยู่อย่างคนบาป วันหนึ่งอกุศลก็ส่งผลมาถึง ตำแหน่งใหม่ที่จะได้รับก็จะเลวลงไปกว่าเดิม

แต่ถึงจะมีตำแหน่งใหญ่หรือตำแหน่งเล็ก ชีวิตก็มีอยู่แค่นั้น เพราะไม่นานเกินรอ ท่านก็ต้องตายไปจากโลกนี้ ในระหว่างมีชีวิต เราล้วนกอบโกยสิ่งรอบตัวเข้ามาเก็บเอาไว้มากมาย ตราสังชีวิตตนเองด้วยโลภะโทสะและโมหะ ยากที่จะปลดออกไปได้ ตำแหน่งยิ่งใหญ่มากขึ้นเท่าไร ชีวิตก็เป็นทุกข์มากขึ้นเท่านั้น เจริญด้วยลาภ ยศ สรรเสริญ และสุขมากขึ้นเท่าไร เสื่อม

ลาภ เสื่อมยศ นินทา และความทุกข์ ย่อมเดินตามมาเป็นเงามากขึ้นเพียงนั้น ไม่มีใครหลีกเลี่ยง
ได้ ทุกข์จากการมีชีวิตเป็นของมีอยู่อย่างแท้จริง แต่ไม่มีผู้ใดทำให้แจ้ง เราจึงมุ่งแสวงหาแต่สิ่ง
จอมปลอมให้แก่ชีวิตอยู่ตลอดเวลา ปลดพันธนาการแห่งชีวิตหมดได้เมื่อไร ตำแหน่งใหญ่ที่สุด
ในสังสารวัฏย่อมเป็นของเราแน่นอน